

בלבבי משכן אבנה

כל החומר המופיע בעלון זה חדש

צריך לעמוד על הנקודה הפנימית. אדם שמרגיל את עצמו לדברים הללו, כל חייו משתנים מן הקצה אל הקצה. במ־קום שצורת חייו של האדם תהיה באופן של בדידות, שהאדם חי עם עצמו, ולפ־רקים מסוימים הוא נמצא עם בני אדם, ולזמן מועט של כמה דקות ביום הוא נמצא עם הקב"ה. כנגד זה צורת החיים האמיתית היא באופן שהאדם מרגיש את הקב"ה, איתו הוא חי, איתו הוא משוחח, והוא השותף האמיתי שיש לו בחיים.

ודאי שבתחילה הרבה פעמים קשה לאדם להתרגל לדבר עם הקב"ה, אבל אם האדם מרגיל את עצמו בהדרגה איטית, לאט לאט, ביום ראשון הוא יכול להתחיל בחצי דקה, ביום שני דקה, וכן על זה הדרך, צריך לעלות כסדר בה־דרגה איטית. אבל לא רק לייחד זמן לדבר עם הקב"ה, אלא להרגיל את הנפש לאורך היממה לדבר עם הקב"ה. יש הבדל עצום בין אדם מייחד לעצמו זמן לדבר עם הקב"ה, לאדם שמדבר כל היום כולו עם הקב"ה באופן טבעי. לייחד זמן, זוהי תפלת העמידה, ובודאי שיש פנים לכאן ופנים לכאן, ושני הדברים גם יחדיו נצרכים לצורה השלמה. צורת החיים האמיתית היא מה שהאדם כסדר, יום יום באופן קבוע וטבעי, מדבר עם הקב"ה.

בימינו אם האדם ישב בחדר לבד וידבר, וחבירו יכנס ושאלו עם מי אתה מדבר, והוא יענה עם הקב"ה, חבירו כנגדו יתמה וירים גבה, "אה, הבנת!". וכל זאת מחמת שבני אדם אינם יודעים מהי צורת החיים הפשוטה ולכן זה נראה להם משונה, אבל בעצם זו צורת החיים הכי פשוטה שיכולה להיות.

המשך בשבוע הבא

שאיננו רוצה להיות לבדו - עזר כנגדו, כדי שיהיה לו עם מי לדבר. אבל באמת בחיים הפנימיים האדם לא נמצא לבדו, ואפילו אם בגופו הוא נמצא לבדו בלי בני אדם לידו, אבל באמת לעולם האדם לא נמצא לבד, אלא הוא נמצא עם מי שאמר והיה עולם. אדם פנימי מייחד לעצמו זמן להיות מבודד כדי להרגיש את הבדידות, ואז הוא פונה אל הקב"ה.

על כל דבר

שהאדם היה

מדבר עם בני

אדם אפשר

לדבר גם עם

הקב"ה

צורת חיים טבעית ופשוטה של היהודי

אם את כל הדיבורים שהאדם מדבר עם בני ביתו ושאר בני משפחתו הוא היה מדבר אך רק בזמן שהוא ייחד לכך, ואם היו מגיעים ושואלים אותו שאלה מחוץ לזמן המיוחד לכך, הוא היה עונה להם שהוא לא עונה על שאלות אלא בזמן המיוחד שסיכמו ביניהם, זו בודאי לא הייתה צורת חיים תקינה מצדו. צורת החיים הטבעית שאדם חי עם בני אדם היא באופן שהוא מדבר באופן טבעי ופשוט, אולי הוא גם מייחד זמנים, אבל הוא לא רק מייחד זמנים.

דרשה מהרב | דיבור עם הקב"ה

כל היום

הדרך להגיע לדיבור עם הקב"ה כל היום - הרגל

זהו שינוי גדול מאד בצורת חייו של האדם. אמנם, אע"פ שזהו שינוי גדול, אבל זהו שינוי קל למי שמרגיל את עצמו לחיות בצורת חיים אחרת. האדם הולך ומסתובב בהרבה מקומות, יש מקומות שבהם יש בני אדם ויש מקומות שבהם אין בני אדם. כשאין בני אדם, הוא בודאי יכול להרגיל את עצמו לדבר עם הקב"ה.

כשיש בני אדם, בימינו יש עצה מאד פשוטה - להשים אוזנייה בתוך אוזן נולדו. עד לפני כמה שנים זה היה נראה בבחינת "וחנה היא מדברת על ליבה, ויחשבה עלי לשיכורה" (שמואל-א, א, יג). אם-כן, האדם צריך להרגיל את עצמו לדבר כסדר עם בורא עולם, פעם בדיבור של פה, פעם בדיבור של לב.

ואם יאמר האדם, הנני מדבר ולא מרגיש את הקב"ה. התשובה לכך, "האמנתי כי אדבר" (תהלים קטז, ט), ע"י שהוא ירגיל את עצמו לדבר הוא לאט לאט יתחיל להרגיש.

הדבר צריך להיעשות בהדרגה ובאיטיות, שהרי כלל נקוט בידינו, תפסת מרובה לא תפסת, תפסת מועט תפסת' (יומא פ), אבל צריך להרגיל את עצמו לדבר עם הקב"ה כסדר.

על מה לדבר עם הקב"ה, התשובה לכך היא: על כל דבר שהאדם היה מדבר עם בני אדם אפשר לדבר גם עם הקב"ה. הקב"ה הוא היחיד שבאמת מקשיב.

"לא טוב היות האדם לבדו, אעשה לו עזר כנגדו" (בראשית ב, יח), מה עושה אדם

פנימיות התורה | פרק ד'

מי שהשיג את אותו דבר חכמה מכח היראת חטא, אז נגלים לו שערי פנימיות החכמה! כלפי חוץ זה יכול להתראות שיש לו ריבוי של חכמה, שהוא יודע הרבה, שהוא מחדש הרבה, שזה אסוקי שמעתתא אליבא דהילכתא, ועוד, אבל את זה נראה שיש גם לאחריני, וקשה להבחין בדבר. אבל אליבא דאמת, מונחת כאן תורה אחרת, זוהי תורה מהר סיני, זו תורה בקדושתה, זו תורה במקורה!!

מה שאין כן "מי שהוא יודע ואין בידו יראת חטא - אין בידו כלום!!" ואם האדם מברר את עומק נפשו, והוא מגיע למסקנה האמיתית שעדיין היראת חטא שלו אינה שלימה, אז הוא צריך בעל כרחך להגיע למסקנה שהוא עדיין לא השיג את חכמת התורה הקדושה!!

אבל נדגיש עוד פעם, ועוד פעם, אפילו אם לעין הרואה נראה שכן יש לו שייכות לתורה, השייכות לא נובעת מהשגה אמיתית בחכמה, חז"ל לא כתבו שהוא לא הגיע לשלימות, חז"ל כתבו הגדרה אחרת: "אין בידו כלום!!"

ובהקדמת הזוהר י"א ע"ב אמר רשב"י, שהיראה איהי תרעא לאעלא לגו מהימנותא, ועל פקודא דא אתקיים כל עלמא כו', ודא עיקרא ויסודא לכל שאר פקודין דאורייתא, מאן דנטיר יראה נטיר כולא, לא נטיר יראה לא נטיר פקודי אורייתא כו'.

אם כן מדברי חז"ל שהביא כאן הנפה"ח, היראה היא "תרעא לאעלא לגו מהימנותא", היא הפתח, היא השער להיכנס לפנים. יש את הפנים מצד יראת העונש, שלולא יראת העונש, במידה מסויימת הרי זה לומד שלא ע"מ לקיים.

אבל על גבי כך, "ודא עיקרא ויסודא לכל שאר פקודין דאורייתא", היא העיקר והיסוד לכל שאר הפקודין דאורייתא שעליהם הכל נבנה.

"מאן דנטיר יראה נטיר כולא, לא נטיר יראה לא נטיר פקודי אורייתא". ישנו אופן של נטיר יראה בבחינה של יראת העונש, אז נטיר כולא כי יראת העונש גורמת שהוא מקיים את כל התורה כולה וזה הפנים האחד. אבל הפנים העליונות, בבחינת יראת הרוממות ויתר על כן יראת חטא, "מאן דנטיר יראה נטיר כולא" כלומר, כי היראה היא הכח היחיד שהוא מקיים את המצוות מכח מדרגת תורה.

יש להבין עמוק: יש תורה ויש מצוות. "לא עם הארץ חסיד" אבל מצוות הוא עדיין יכול לקיים. לקיים פקודין של כל התורה כולה בשלימות, צריך להיות לא רק במדרגה של "מצוות" אלא במדרגה של "תורה", ובכדי להיות במדרגה של תורה, צריך שיש בידו יראת חטא!

א"כ "מאן דנטיר יראה נטיר כולא", מחמת שיש לו לא רק מדרגת מצוות, אלא יש לו מדרגת תורה, ובכדי לזכות למדרגת תורה צריך שלימות של מדרגת יראה. ■ המשך בשבוע הבא [מתוך קובץ שיעורים על ספר נפש החיים שער ד']

פרק ההתבודדות | מרבינו אברהם בן הרמב"ם

ככל שבני אדם חיים יותר עם סביבותיהם אזי מדרגת ההתבודדות שלהם בעצם היא יותר נמוכה. שמא יאמר האדם אם-כן צריך אני להתנתק מכל הסובבים אותי - אין זו צורת החיים האמיתית והשלמה. אלא הגדרת הדברים היא כך: צורת חיים שלמה היא באופן של רצוא ושוב, ב"רצוא" הוא נמצא בהתבודדות, ב"שוב" הוא שב לבני האדם, ואלו הם תנועות נפשו. אמנם יש מהלך של רצוא ושוב הפוך, אבל ההגדרה השייכת לרוב בני האדם היא כנ"ל, ב"רצוא" האדם מתבודד, ב"שוב" הוא שב לאהבת ישראל, מעורב איתם בדעותיהם, ובנוסף לכך, בשיעור מסוים, גם בעולם החומר למעשה.

לפי"ז המושג שנקרא התבודדות הגדרתו, רצוא ושוב בנפש, צד אחד של נפש הוא "רצוא", אבל אין התבודדות גמורה בבריאה, ולכן הוא חוזר ל"שוב", וזוהי צורת הב-ריאה שבנויה באופן של רצוא ושוב.

ונחدد את ענין ה"רצוא ושוב" ביחס למה שנתבאר לעיל. האדם בנוי מכל חלקי הנפש, נפש רוח נשמה חיה ויחי-דה, ועומק ההתבודדות נמצאת ביחידה. כאשר האדם מגיע למדרגת התבודדות הנמצאת ביחידה, וכי אין לו גוף ונפש ורוח, הרי יש לו את כל הקומה כולה, רק ש"ברצוא" הוא עולה למקום העליון, וב"שוב" הוא חוזר עד קיום המצוות בפועל בעולם החומר למעשה. לכן אע"פ שכל עומק סוגיית ההתבודדות נמצאת בעומק פנימיות היחידה שבנפש, אבל היא בנויה על רצוא ושוב בנפש האדם.

ה"רצוא ושוב" נאמר הן בהתבודדות הפנימית והן בהת-בודדות החיצונית. גם בחיצוניות של ההתבודדות האדם אינו יכול לחיות מבודד כל ימי חייו לבד, שהרי כיצד הוא יקיים מצוות דאורייתא שצריך עבורם עוד בני אדם, כגון קרבן פסח שנצרך שיהיו נמנים על הפסח קבוצה שלימה, וכן מצות פרו-ורבו. אפילו משה רבינו, המת-בודד הגדול שהלך לרעות את הצאן, הרי שהוא לא חי לבד כל ימי חייו, וכמו שהוא יבאר להלן [גם לפי דברי הרמב"ם, שאדם שאנשי עירו רעים ילך למדבריות, אולם אין כוונת הדבר שאין לו צירוף כלל עם אנשים, וכמבואר בדברי "חובות הלבבות" לגבי כת הפרושים שהיו חיים במדבריות והיו חוזרים לביתם פעם בשבוע וכדו']. ■

לכן, אע"פ שמידת ההתבודדות היא העומק הפנימי של הנפש, אבל זה באופן של רצוא ושוב. בחיצוניות של ההתבודדות פעמים הוא נמצא לבד ופעמים הוא נמצא עם בני אדם, ובהתבודדות הפנימית זה רצוא ושוב בנפש, הוא נמצא במעמקי נשמתו לפי ערכו שלו ושם הוא מת-בודד, והוא חוזר למקום התחתון, למדרגה הראויה לו, כל אחד לפי חלקו שלו. ■ המשך בשבוע הבא [מתוך סדרת שיעורים

על ספר "המספיק לעובדי ה'"]

אות א'

הרי אדם שיתבונן, יבחין כי ישנן כמה וכמה סיבות שגורמות לאדם לעסוק בתורה. יש שלומדים כיון שהם פוחדים מעונש הגיהנם [וכדברי הגמ' הנודעים בשבת (דף ל"א), שהשאלה הראשונה שהאדם נשאל בכניסתו לדין, הינה 'קבעת עתים לתורה', והעונש החמור ביותר הוא על ביטולה של תורה]. יש הלומדים על מנת לקנטר, או לשם כבוד. יש הלומדים תורה על מנת לעשות, בכדי שלא יכשלו בהלכה למעשה. יש שלומדים כדי לקיים את מצות וְהִגִּיתָ בּוֹ יוֹמָם וְלַיְלָּה (יהושע א. ח), או מצוות ידיעת התורה, וְשִׁנְנָתָם לְבִנְיָא (דברים ו. ז), כדי שיהיו דברי תורה מחודדים בפיהם, שזו אחת מהמדרגות של עסק התורה לשמה.

הרי, שיתכן מצב בו אדם לומד תורה יום יום במשך שנים רבות, ומעולם הוא לא בירר לעצמו מדוע הוא יושב ולומד מבוקר עד ליל. [כמובן שישנה מעלה בעצם כך שהוא זכה להיות ספון באוהלה של תורה, ואיננו מיושבי קרנות, אולם מעבר לכך על כל אדם לברר בעומק נפשו מדוע הוא יושב ולומד].

כיוצא בזה לענייננו, כאשר אדם ניגש לעסוק בענייני אמונה, מחובתו לברר תחילה מדוע עליו לעסוק בעניינים אלו.

ההבנה הפשוטה היא, שהעיסוק בענייני אמונה הינו חלק ממצוות התורה שהיא מצות האמנת האלוקות. [ואף שישנה מחלוקת ראשונים האם 'אנכי ה' אלוקיך' נמנה בכלל תרי"ג מצוות או לא, אולם לכולי עלמא חובה על כל אחד לעסוק בענייני אמונה].

אולם הרמח"ל בלשונו מגדיר לפנינו סיבה אחרת לגמרי מדוע עלינו לעסוק בענייני אמונה: **תאוותי ורצוני להתיישב קצת על דברים מאותם שנאמר בהם "והשבות אל לבבך"**. מוגדר כאן בדברי הרמח"ל, שיש באדם תאוה ורצון לעסוק בענייני אמונה.

מוטל עלינו להתבונן, מיהו שיכול לומר משפט כזה שיש לו תאוה ורצון והשתוקקות לעסוק לאמונה, הגוף או הנשמה.

הרי הגוף שייסודו בנפש הבהמית בודאי אינו משתוקק לאמונה. אך כיון שהדו שיח שלפנינו מתנהל בין הנשמה לשכל, הרי ודאי שביחס לנשמה שייך להגדיר שתאוותה ורצונה להשיג את ענייני האמונה.

ככל שאור הנשמה יותר נגלה באדם, כך ההשתוקקות שלו לעסוק בענייני אמונה גדלה, ואזי אינו עוסק בזה רק מחמת הציווי, בבחינת מצווה ועושה, אלא אף אם לא היה מצווה, ההשתוקקות שלו היתה מניעה אותו לכך. ■ המשך בשבוע הבא [מתוך סדרת שיעורים על ספר "דעת תבונות"]

פרק א' | שלבי חיבור האדם לדברי תורה בקטנותו

לימוד המתחיל ללא מודעות, והחיסרון שבכך

בצורת לימוד זו שבה האדם מתרגל ללמוד בתחילה באופן בלתי מודע ורק לאחר מכן מלמדים אותו במודע ומוציאים את מה שנלמד בנעלמות מהלחץ אל הפועל בגילוי, ישנה נקודה עמוקה מאוד.

הרי כשהתינוק מתחיל לדבר הוא הוגה אי אלו אותיות ומצרפם למילים כלשהן ללא מודעות כלל למה שהוא אומר וזה רק כסימן להוריו שידעו שהוא מתחיל לדבר, וגם כשאביו מתחיל ללמדו הוא מתרגל לומר בע"פ או לקרוא ולהגות תיבות ומשפטים בנקודותיהם אך כל זה נעשה בלי מודעות כלל, ונמצא שכל תחילת ההיגוי של דברי התורה מגיע ממקום שהוא למעלה מן הדעת. וכשם שבמקביל לתורה המצוה הראשונה שמקיימים באדם שהיא ברית המילה היא נעשית בלי דעת כלל של התינוק, כך גם לימוד התורה שגם היא נקראת ברית מתחיל ממקום של נעלמות ולא ממקום גלוי, מובן, ומושג.

ובהיות וזה האופן של הלימוד הראשוני בהכרח שהוא יותר חזק בנפש האדם שהרי כך הוא הכלל בכל דבר שהראשית פועלת באדם יותר, וממילא הנעלמות פועלת בו יותר. וכאן מתחילה נקודת הקושי והסיבה בעומק לרוב טעויותיהם של בני האדם בהיות ותחילת הלימוד נעשה ממקום של נעלמות ולא מתחיל ממקום של הבנה. כשנגיע בעז"ה לשלבים הבאים נראה שכך הוא הדבר גם בחלק גדול מהתהליכים והשלבים בלימוד שהם מתחילים ממקום של בלתי מודע ולכן הבהירות שבהם פעמים רבות לוקה בחסר גם כשהאדם גדול.

עבודת האדם בזה היא לדעת ולהכיר את כל השלבים שהוא עבר, ולחזור לקטנות מההתחלה של הלימוד ולהתחיל את הכל מההתחלה כקטן שנולד, (ענין זה יתבאר בהמשך בעזה"י).

כמובן שישנה מעלה לכל אחד מהצדדים, מחד ישנה גם מעלה בכך שהאדם מתחיל את כל הלימוד ממקום של בלתי ידיעה כלל ויש לזה שורש עליון שהרי תכלית הידיעה היא שנדע שלא נדע. ומאידך יש ייתרון הפוך שהאדם חוזר ולומד את הדברים ממקום של הבנה, ואלו הם שתי הראשיות שבנפש כמש"כ "בראשית" - ב' ראשית - ישנה ראשית שמתחילה ממקום של נעלמות וישנה ראשית שמתחילה ממקום של דעת והבנה.

אלו הם עד כה שני השלבים הראשונים בחיבור האדם לתורה שהם בגדר תורה שבעל פה ותורה שבכתב ושניהם כמעט בלא מודעות

כלל. ■ המשך בשבוע הבא [מתוך סדרת שיעורים "דע את תורתך דרכי הלימוד"]

אברהם | אב בחכמה

י. אברהם - שלמות הרמ"ח - המשך

האצטגנינות שהיתה בלבו של אברם (בטרם עור-דדו הקב"ה לצאת ממנה, כנ"ל), מורה על הפגם שבכח ה'ראיה'. ה'אצטגנינות' היא החכמה הנובעת מה'הסתכלות' במזלות. והיא נמצאה במקום לבו של אברהם, כלשון הגמ' המוזכר למעלה.

ואכן, מקום הלב בגוף האדם נקרא **חזה** (כמ' בואר בדברי חז"ל'), מלשון ראייה, כבביטוי הידוע "תא חזי" ("בא רְאֵה"; וכך ישנו מדרש הנק' רא 'מדרש חזית'); כי הלב הוא מקום של ראייה.

אבל זו ראייה חלקית ובלתי שלמה, ולכן עשויה להיפגם. כאשר העינים וההסתכלות נמצאות ב'ראש' נאמר (תענית כד א) 'כלה שענייה יפות אינה צריכה בדיקה'. אבל בירידה למקום הלב, אורב הפגם של גי' **חזי** שנפל לבחינת החזה, כדרשת חז"ל (ברכות י' ב) עה"פ (מלכים ב ד): "ויחזק בה להדפה - **בהוד יפיה**, מקום יפיה של אשה (דדיה)". בבחינה זו נאמר בא' ברהם "אבן טובה היתה תלויה בצוארו של אברהם אבינו, שכל חולה הרואה אותו מיד מתרפא". (בתיקון העינים, נאמר על אברהם: "אפילו בדידיה לא הסתכל" (בבא בתרא טז א). שלא כאיוב שאמר רק "מה את-בונן על בתולה", אברהם לא הסתכל אפילו באשתו).

על החיסרון שב'אבר היסוד' נאמר² שאברהם היה מזדעזע בשעה שהיה ה' נגלה אליו ומדבר איתו. כי הדבקות שלו בה' לא היתה שלמה, וגילוי של הקב"ה אליו היה מנגד ומבטל במידת מה את מהותו של אברהם אבינו. (וזאת היתה מטרת ברית המי' לה: לתקן ולהשלים את החיבור של אברהם אבינו לבורא ית' בבחינת היסוד; כמו שנאמר לאב'רהם (בראשית יז א): "התהלך לפני והיה תמים").

חיסרון זה של ה'חמשה' מתראה בשלשת הר'בדים עש"ן: כבר ראינו, שהוא מתראה, בבחינת **נפש**, בחוסר ה'ממלכה' של אברם על חמשת האיברים הנ"ל (ובאות ה' החסרה בשמו), ובבחינת **זמן**, בה' השנים שחסרו לחיי אברהם.

בבחינת **עולם**, זה מתגלה בה' הימים הראשונים של העולם (בה' בראם), בהם היה אדם הראשון נעדר (הוא

המשך בעמוד ה'

1 עי' אור תורה, לקוטי תורה, פ' מסות. ועי' קהלת א טז: וְלִפְי רְאֵה הַרְבֵּה חֻקָּה וְדַעַת.

2 נדרים דף לב עמוד א: "אמר רב יהודה אמר רב בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו התהלך לפני והיה תמים **אחזתו רעדו** אמר שמה יש בי דבר מגונה כיון שאמר לו ואתנה בריתי ביני ובינך נתקררה דעתו".

מן הנלמד בכלל מתוך שיעורו של מורנו ורבינו הרב איתמר שורץ שליט"א

שיעור כללי בסוגיית קרן בגדר יוחלט השור דרע"ק ש"ע ס"י ת"ז סע"א

ועתה נבאר את יסוד דברי רע"ק דס"ל יוחלט השור, דכפי שנ' תבאר דין יוחלט השור יסודו מצד חיובא דשור, אבל מצד חיוב הב' עלים הוי רק בגדר יושם השור כמו לרי"ש. וא"כ כשנבאר לדון ממתי נעשה הניזק שותף בגוף השור, יש לומר הגדרה חדשה, דאמנם מצד יסוד חיובא דשור היה צריך להיות שהשותפות תחול מיד בשעת הנזק, אבל מכיון שיש יסוד של חיוב נוסף מצד הבעלים, ומצד כך הגדרת החיוב הוא ככל חיובי ממון, ונאמר בו רק דין של יושם השור, כמו לשיטת רי"ש וכנ"ל, א"כ גם היוחלט של השור לא חל מיד אלא הוא תלוי ועומד עד שיחול החיוב של הבעלים שזה רק בשעת הע'מדה בדין כגדר יושם השור דרי"ש.

ויש להוסיף, דטעם הדבר לומר דחיובא דשור תלוי בחיוב הגברא, הוא מפני שהרי לפי האמת התורה מיעטה שור ההפקר מדין תשלו' מין כדילפינן מקרא, וא"כ יש לומר דטעם הדבר הוא משום דחיובא דשור אינו עומד לעצמו אלא הוא תלוי בחיובא דבעלים, ולכן כל שאין בעלים לשור לא נאמר גם יסוד חיובא דשור. ומה"ט גם כשיש בעלים לא חלה היוחלט שבדבר עד שעת העמדה בדין שאז מתח' דש חיוב הגברא דיושם השור. וטעם נוסף מדוע לא חל היוחלט מיד י"ל, מפני שיכול הבעלים להודות וליפטר. אלא דלאחר העמדה בדין שפיר י"ל דחל היוחלט למפרע משעת הנגיחה, ואע"פ שאז היה יכול להודות וליפטר מ"מ כ"ז שלא הודה שפיר חל הדבר וכדברי התוס'.

ולפ"ז מתבאר היטב מ"ט שאני קנס זה מכל הקנסות (למסקנת התוס'), דבכל הקנסות החיוב חל רק בשעת העמדה בדין ואילו כאן נאמר גזה"כ מקרא דומכרו את השור החי דחל למפרע משעת הנגי'חה. דהן אמנם אילו היה רק חיובא דגברא היה גדרו של קנס זה ככל הקנסות, וכמו שנתבאר דמצד חיובא דגברא הוי בגדר יושם השור דרי"ש, דבזה חלות החיוב הוא רק משעת העמדה בדין ואילך, אבל מכיון שבשור תם יש חיוב נוסף, חיובא דשור גופיה, ומצד כך צריך הדבר לחול מיד בשעת הנזק, לפיכך אף שבפועל לא חל היוחלט לגמרי בשעת הנזק, שהרי הוא תלוי בחיובא דבעלים וכנ"ל, אבל מ"מ לאחר העמדה בדין שחל חיוב הגברא, הגדרת הדבר היא, דלמפרע יש לניזק שותפות בגוף השור.

וביתר ביאור, כל זמן שלא עמד בדין דיכול להודות וליפטר וכנ"ל, עדיין לא הוחלט השור לגמרי לניזק, אבל משעה שעמד בדין דהופקע כח ההודאה וחל חיוב גמור על הגברא, מעתה ניתן להגדיר שהוחלט השור לניזק למפרע מצד חיובא דשור גופיה. ■ [מתוך קובץ

שיעורים כלליים על חו"מ]

בשלה | א-ס

"וַיֹּאסֶר אֶת רִכְבוֹ". אסר, אס-ר. אות אל"ף, ראשית הכל. אות סמ"ך, לשון סוף. ולכך אמרו חז"ל בב"ר, שהפעם הראשונה שנאמרה בתורה האות סמ"ך, היא לגבי בריאתה של האשה, "ויסגר בשר תחתנה". וזאת מפני שנברא סטן - שטן, עמה. כי אחיזתו של השטן הוא בסמ"ך, בסוף, בקצה. וכן, הסט"א גורם שנצרך האדם לסמך, סמיכה, סומך ה' לכל הנופלים. ובדרך רמז א-ס, ר"ת בהיפוך הסדר, סטרא אחרא, צד האחר. ושורש הדבר, בבריאת האשה שנבראה מן הצלע, מן הצד.

והוא עומק מילת אסר, קשר. כי אל"ף ראשית כנ"ל, ובמהותה מתפשט בה אור אין סוף בלא גבול, וזהו א"ס דתיקון ר"ת אין סוף. אולם משנברא הסט"א, נעשה סמ"ך - סוף, צמצום, ונאסרה וצומצמה ההתפשטות. והוא ההבדל בין מותר לאסור. מותר לשון לתור, לחפש התרחבות. לעומתו איסור, אסר, קשר, צמצם. והוא בחינת אנס, אס-ן. כי היפך אנוס, רוצה. והרצון נקרא כן מלשון ריצה, שהרצון מריץ את הכל, ומתרחב. וכמ"ש חז"ל שמתחילה, כשברא הקב"ה את עולמו, היה מתפשט, עד שגער בו ואמר לעולמו די. והוא בחינת ארץ, לשון רצה כמ"ש חז"ל. וזהו ה"היה מתפשט". לעומתו אנוס, מצמצם את הכח המריץ, רצון.

והוא בחינת אסון אס-ון. כי שורש האסון, אנס, שמצמצם הרצון שהוא שורש הכל, ואין לך אסון גדול מצמצום הרצון. אולם בענף של האסון אס-ון, הקטנה של ון, הוא אסון בפועל. והוא בחינת אבוס. ולשיטת רב (בב"מ פו ע"ב) אובסים אותם בעל כרחם, אבס, אנס. כי האכילה בחינת תאוה, "כי תאוה נפשך לאכל בשר". ותאוה זהו גילוי הרצון המתרחב, ולכך נקרא תאוה, מלשון אות, אתא, המשכה. וכאשר אובסים אכילה, זה היפך התאוה. לעומת זאת, כאשר האדם עצמו מבטל את רצונו, הוא בחינת מאס, מ-אס. כי מאיסות היא צמצום עצם הרצון.

ותכלית צמצום האסר, סט"א, הוא בחינת אפס, אס-פ. כי מהות אפס, הוא העדר. ומשם שורש כל יניקת הסט"א, מן החלל הפנוי. וכיון שמשם שורש יניקתו, לכך רצונו ומהותו להשיב את כל הנבראים לאפס, להעדר מוחלט.

והוא בחינת אסתר, אס-תר. כי מצד הקלקול שבה, "אסתר מן התורה מנין, שנאמר: ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא". והסתר פנים גמור הוא כליון, בחינת אפס. ולכך נגזר להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים, אפס, העדר. אולם מצד התיקון, נקראת אסתר אס-תר, שורש של אסור - מותר, כללות ההפכים. שזהו סוד פורים - ונהפוך הוא. ולכך דייקא ע"י אסתר נעשה ההיפוך. כי מה שנראה כפשוטו חלל, אעפ"כ אמרו בפ"ק דחולין "אין עוד מלבדו אפילו בחללו של עולם" (וכמו שהאריך הנפה"ח בשער ג').

ושורש שלמות זו מתגלה ע"י בן אחיסמך (אהליאב), שבנה את המשכן. אחיסמך, אס-חימך. וכן אחי-סמך. כי אמרו חז"ל, מחד "הן השמים ושמי השמים לא יכלכלוך", אין סוף. וכשהוא רוצה, משרה שכינתו בין בדי ארון. וזהו סוד המשכן. כי כתיב השמים כסאי, כסא, אס-כ. והארץ הדום רגלי, שכסא משתרבב למטה, והוא בחינת הדום. וגילוי זה במשכן - ביהמ"ק, שנכלל אין סוף בגבול.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אבוס, אסף, אחיסמך, איסר, אליסף, מאס, אנס, אסא, אסון, אסור, אסנפר, אסתר, אפס, כסא, סבא, סאה, מס-פוא, סלא, סלוא. ■ [נכתב על ידי הרב שליט"א במיוחד לעילון זה]

בלבביפדיה מחשבה המשך מעמוד ד'

המשך מעמוד ד' נברא ביום שישי למעשה בראשית). ועור-מק הענין, ע"פ הידוע שצורתו הכללית של העולם היא צורת 'אדם', שהיא קומה שלמה של רמ"ח (בגלי אברהם).

העדרו של 'אדם' בימים הראשונים של הבריאה מורה על שלא היתה לבריאה עדיין את צורתה השלמה, כלומר, לא נתגלתה בהם צורת האדם של הבריאה. (זהו המרומז בה' שחסרה לאברהם, אין בו אלא רמ"ג, וצורת האדם השלם - רמ"ח - חסרה. בדקות, המדרגה של רמ"ג נקראת דרגת ה'בהמה', וההמלכה על הרמ"ח מגלה את בחינת ה'אדם').

בהקבלה זו נמצאנו למדים שעומק החיסרון שהיה חסר לאברהם אבינו בתחילתו הוא השגת ה'צורת אדם' של קומת העולם הכללית.

ברית המילה, בהשרישה את הייחוס של ההויה המיוחדת לזו הקודמת, ואת החיבור בין היוצא לפור על נמצא בכח, גורמת לגילוי האדם הכללי, ובכך היא משעבדת את כל הרמ"ח לצורה כללית זו.

השגה זו היא השגתו של המשיח, וכמו שנאמר (ישעיה נב יג): "הנה ישכיל עבדי ונשא וגבה מאד" אותיות אדם (כדברי רבותינו הידועים³) כלומר, שהוא ישתלם בשלמות של צורת אדם הכללית. מדרגתו זו נעוצה במדרגתו של אברהם אבינו, לאחר שהמליכו הקב"ה על רמ"ח אבריו.

יא. אברהם ומשיח

בסוד 'נעוץ סופן בתחילתן', ו'בך חותמין', מתראית באברהם אבינו בחינת המשיח. ונבאר: במבט פשוט, העולם התחיל באברהם ('בהבראם'), ויסתיים במשיח, שיגיע בסוף שית אלפי שנים, בסיומו של עולם.

אבל חז"ל אמרו שבשעה זו, הקב"ה יחזיר את העולם כולו למים. זו היא חזרה לתחילת העולם, שכן בתחילה "היה כל העולם מלא מים במים" (שמו"ר בא פר' טו). נמצא שהעולם עתיד לחזור למצבו ההתחלתי, בו שולטת בחינת 'בהבראם' - באברהם' המרומזת במים (מידתו של אברהם כנ"ל). בדברים אלו מתברר שמידתו של אברהם אבינו המגלה את ההתחלה והראשית היא זו המביאה לסוף ולסיום. ■ [מתוך שיעורי שמע בלבביפדיה המשודרים בשידור חי של קול הלשון 073.295.1245].

3 ע"י זוהר - רעיא מהימנא כרך ג פרשת פנחס דף רמו עמוד ב' על הפסוק 'יחלום והנה שלם'.

כיוון שערכים אלו נמצאים בעריכתם הראשונית, לכך נשמח לקבל הארות, הערות, והוספות וכו'. ומטרת ערכים אלו לפתוח פתח, ויבואו החכמים ויסיפו כהנה וכהנה.

אור א"ס אב-וי, כל תחתון בערך לעליון, נקרא ו"ק, כנודע. ובשורש השורשים ע"ס הגנוזות במאצילן נקראות ו"ק. ביחס לאור א"ס שהוא ג"ר. וזהו אב גימ' ג', ג"ר. א"ב השורש אור א"ס, ו' ע"ס ביחס לאור א"ס ו"ק. י', במדרגת עצמם הם י"ס. וזהו עצם האבוי, שכל מדרגה תחתונה היא אבוי ביחס למדרגה עליונה.

צמצום אב-וי, ו' גובר על י', בחינת שורש דצמצום, שו' מצמצם ל"י, ועשהו ו'. ובעומק, היחס של כל תחתון ביחס לעליון, הוא תפיסת הצמצום. כי תפיסת התחתון בעליון מצומצמת. וכן תחתון שמנסה להשיג עליון הוא אבוי. בחינת במופלא ממך אל תדרוש, במכוסה ממך אל תחקור. אין לך עסק בנסתרות.

קו אב, שורש של המשכה שע"ש כן נקרא אב. וכח ההמשכה קו, צורתו ו', וכן במילת קו יש אות ו'. וגדר ההמשכה ל', י"ס. והוא השורש שכל המשכה היא רק ו"ק ביחס למה שמעליה כנ"ל, והוא אבוי.

עיגולים הקו חוזר מצד מהותו לאור א"ס. יוצא מאור א"ס למעלה וחוזר לאור א"ס למטה. אולם העיגול גילוי שני של צמצום, כי סובב סביב עצמו ואינו מתפשט. ובעומק כל עיגול ביחס ליושר נקרא ו"ק ביחס ל"ס. עיגולים נוק', ו"ק, יושר דוק, י"ס. (ובערך אחר, העיגולים סביב לג"ר ביושר, גלגלת, לשון עיגול, והוא בערך אשת חיל עטרת בעלה).

יושר אבוי, איבוד היושר דתיקון. שהרי אב, יצאו כעין סגלתא בחינת כתר-א. חכמה ובינה, ב. כעין סגלתא. בסוד שורש לג' קוין. משא"כ ו"ק, יצאו בחד סמכא, יושר דקלקול. ובדקות, העתקה מקו אחד, יושר, לג' קוים, סגלתא, הוא כבר שורש דקלקול. והוא בחינת י', שכל העשרה יש בהם שורש לאיבוד היושר. וממכה עצמה מתקן רטיה, שנעשה מתקלא. והבן. שהשלמות קו אחד. ועצם היציאה מאחד לשלש זהו שורש דקלקול. אולם הוא עצמו שורש התיקון, מתקלא.

שערות אב-ו-י. צורת השערות ווין. שער, אותיות עשר. ולכך הם השורש לעשר, ושורש לו"ק. בשמם, אור, שורש ל"ס, ובצורתם, כלי, שורש לו"ק. כשם שאריך אנפין בחינת י"ס שורש לז"א בחינת ו"ק. שערות של אריך, עשר. שערות של ז"א, ו"ק. והוא השורש לשבירה, שהאור שער-עשר, והכלי צורת ו'. והרי האור גדול מן הכלי. והוא שורש השבירה. ובתיקון צומצם

האור לו"ק. ואח"כ הכלי מתארך לעשר.

אזן א - אזן. ב - נעשה אזנים. ו - הארת האזן מתפשטת ומ-שיבולת הזקן מתלבשת בהארת החוטם, ולכך מוגדר שהתפ-שטה עד שם ולא יותר. ולא כפשוטו שעד שיבולת הזקן מאיר הארת האזן. אלא באמת ממשיכה להאיר, אלא שמתלבשת באורות החוטם כמ"ש הלשם. וגדר הלבשה זו כמ"ש הלשם שו"ק של עליון מתלבש ב"ס של תחתון. י - י"ס של תחתון חוטם מלביש לו"ק של עליון אזן. והלבשה זו יוצרת הסתרה בחינת אבוי. כי מחד הלבשה היא הסתרה, ומאידך גילוי לתחתון.

חוטם א - חוטם. ב - שני נקבים. ו - מחצה המבדלת ביניהם. י - י"ס היוצאים מכל נקב. ומכיון שיש מחיצה המבדלת האור יוצא מתוך תפיסת המחיצה שצורתה ו. וזהו אבוי. שכל העשר יצאו מתפיסת ו. ולכך חוטם שורש לז"א, שיצא ו"ק.

פה א - פה. ב - התפשטות ראשונה ושניה. ו - י. ביחס להת-פשטות ראשונה כל התפשטות שניה אינה אלא ו"ק. כיחס כל עליון ותחתון. (הלשם הגדיר זאת ביחס שראשונה כתר ושניה ט"ס).

עינים - שבירה אין לך אבוי יותר גדול מן השבירה. ובדקות נעשה חלוקה של אב-ג"ר, ושל ו"ק, ו. הי"ס נחלק לג"ר וו"ק. שג"ר נפגמו, וו"ק נשברו. וזהו אבוי. אב - ג"ר, ו - ו"ק - י', י"ס כולל. ובדקות א-כתר, פגם בנה"י. ב - או"א אחוריהם נפלו. ו"ק, נשברו. והרי שהיה ירידה בכל העשרה, י'.

עתיק עתיק מעלה את שית אלפי שנין ו"ק לא"ק, ג"ר, אב. ומצרף הי"ס. אב-ג"ר, ראש א"ק, ו, אבי"ע, שית אלפי שנין. ומצרפם, י - י"ס. וכן להיפך מלעילא לתתא, מבדיל הו"ק מן הג"ר.

אריך תכונתו הארכה. וכל ו"ק מאריכו והופכו ל"ס ע"י הג-דלת מוחין. מצד הכלים באופן שמחלק את הו"ק ל"ס חלקים באופן שכל חלק נחלק לב' שלישים ושליש כנודע. מצד האור ע"י המשכת שפע מן העליון. וגדרו הארכת אב - ג"ר, לו', ו"ק, שמאריך את ו"ק ע"י הוספת ג"ר, והופכו ל"ס.

אבא שם אבוי, אבוי לאב שבנו גובר עליו, ובן, ו', גובר על הי', אב. בחינת בן סורר ומורה. כמ"ש במשלי (כג, כט) "למי אוי למי אבוי, לסובאי יין ולזוללי בשר". עיין סנהדרין ע' ע"א.

אמא או"א עילאין נקרא בכללות אבא, ושם אבא גובר על אמא. בחינת יו"ד, י' אבא ו"ד אמא. אולם ביש"ס ותבונה הנקראים בכללות אמא, תבונה גובר על יש"ס כמ"ש בשער הזיווגים פ"ה. וזהו אבוי לאב שאמא גוברת עליו. המשך בעמוד ז'

ז"א שורשו בחכמה אב, ונעשה ו, ו"ק, ועתידו לגדול ל'. אב, שורשו ו'. מדרגתו ו"ק. ל', גדל ל"ס. והפיכתו מתחלה ל"ק זהו אבוי.

נוק' אב בחכמה תתאה, ו' גובר על י', בחינת אור חוזר מתתא לעילא כנ"ל. אבוי גימ' חוה, נוק' ראשונה בעולם, שגברה על אדה"ר, הלך אחר אשתו, והכשילתו בעץ הדעת.

כתר כאשר ח"ו מתהפך כתר לכרת וזהו אבוי. ואזי כתר לשון כותרת, היקף סביב, צורת עיגול, נעשה בחינת אבל, גימ' גל, בחינת מאכל אבלים עגול, גלגל חוזר בעולם.

חכמה אב בחכמה. וח"ו בקלקול מתהפך מאב לאבוי. בחינת אשר יצר את האדם בחכמה, מעשה ידיו של הקב"ה. אולם אדם המוליד אדם הוא ע"י קלות ראש, ולכך תיקון עזרא טבילה. ונעשה חכמה-אב, לאבוי. והוא שורש מי יתן טהור מטמא, תרח הוליד את אברהם. שבמקום שכל הולדה תעשה מעין מעשיו של הקב"ה ע"י חכמה-אב. נעשה ע"י קלות ראש, טיפת המסרחת, וזהו אבוי. וכן בראשית, בתרגום, ובחכמתא. אב בחכמה. שש אותיות, ו. נקודה תוך ב' בחינת יו"ד, כמ"ש בתיקון כ"ה. וזהו אבוי.

בינה שמה מצד עצמה בינה. י"ס. ומצד שהיא שורש לז"א אזי בינה אותיות בן-יה. שהוא ו"ק. וכאשר הנהגת ז"א ו"ק גוברת על הארת הבינה י"ס, זהו אבוי. בחינת בן קם באביו ואמו. בן סורר ומורה. ועיין סנהדרין ע' ע"א. שהרי אף האם נקראת אב, אבי אבי, אבי ואמי, כנ"ל ערך אב.

דעת בו-יא. אותיות אבוי. וכשמונים כתר לא מונים דעת ולהיפך, כנודע, בחינת עשר ולא י"א. וכשהופך ל"א, בו-יא, כנ"ל, נעשה אבוי, י"א ארורים, ובתיקון י"א סממני קטורת. וכן בתורת מהר"י סרוג סוד הקיפול כ"ב אותיות, י"א על י"א. וכן פעמים בעץ חיים מונים גם כתר וגם דעת, מצד התיקון. וסודו אור א"ס שבתוך הי"ס, והם י"א דקדושה.

חסד ומתגלה כתאוה. והוא פגם בן סורר, אבוי כנ"ל, תאותו אוכל בשר ושותה יין. וכתוב (ישעי' כב, יג) "אכול בשר ושותה יין", ר"ת אבוי. שכאשר נמשך אחר חסד דקליפה, אכילת בשר ושתיית יין, תאוה, נעשה אבוי.

גבורה בהיפוך אותיות מתהפך לאיוב. התנגדות. ועיין רמב"ן (בראשית מג, כ) שאבוי בלשון יוון ביא, לשון צעקה. כי כאשר האדם נפגש עם כח הדין שבגבורה צועק אבוי, ביא. והוא צעקת אדה"ר כשחטא בעץ הדעת. וכתוב שם (בראשית ג, י) ויתחבא. אותיות אבוי-תח. "או באגרוף ולא ימות", ר"ת אבוי. ועי"כ מתגלה קו שמאל דקלקול אש המכלה, בחינת מש"כ (איכה ד, יא) "אש בציון ותאכל יסודתיה" - ר"ת אבוי.

תפארת יעקב, יושב אהלים, עמלה של תורה. ואמרו במ"ד (אסתר ה, א), ד"ה רבי עזריה - למי אוי למי אבוי, רב הונא אמר למי שאינו עמל בתורה.

נצה נו"ה בחינת רגלים, בחינת "ואת היקום אשר ברגליהם", "זהו ממונו של אדם אדם שמעמידו על רגליו". וכאשר נאבד ממנו ממונו הוא בבחינת אביון, אבוי-ן, שהאביון צועק אבוי.

הוד כתיב "אותו בראשו וחמישתו יוסף (עליו)", ר"ת אבוי. הוד לשון הודיה, וכאשר פוגם ומשיב עוד חומש הוא בחינת הודיה. הוד, ה-וד, ו"ד צורת ה'. וזהו חומש-ה. ועוד אמרו במד"ר (י) לפי שהירך עושה את העבירה לכך נקרא אבוי. ושורש כל החטאים, בא נחש על חוה, מקום ירך, נו"ה. והעיקר בהוד-דוה. בחינת רגליה יורדת מות. ושם מקום ההולדה ושם מקום הממון. ולכך זרעו יורשו. שכאשר מתגלה רגליה יורדת מות נעשה ירושה, והמת נעשה אביון. ועיין רש"י סנהדרין ע' ע"א - אבוי על ממונו.

יסוד כתיב על יעקב "ויתאבל על בנו ימים רבים". וצעקתו היתה אבוי, על בנו יוסף שנעשה אביון, כנודע, שעליו כתיב "ואביון בעבור נעלים" (עמוס ב, ו). והשליכוהו לבור. "איש בור ולא יכסנו" (שמות כא, לג), ר"ת אבוי. ובתיקון, "אתך ברית ואת ישראל" (שמות לד, כז), ר"ת אבוי. יוסף מדת הברית, שורש לכל ישראל. והושרש אצל יוסף מש"כ (בראשית לט, טו) "ואקרא ויעזב בגדו אצלי" - ר"ת אבוי.

מלכות ג"ר יצאו שלמים בכל י"ס. ז"א יצא חסר והיה לו רק ו"ק. מלכות יצאה נקודה אחת בלבד. ולכך צועקת אבוי, על שאין לה ו' כו"ק, ואין י"ס כג"ר. והיא צעקת מלכות - שכינה, צעקת אבוי. ולכך ע"י נעשה שורש דשורש לחטא, בחינת מש"כ (תהלים מט, כא) "אדם ביקר ולא יבין", ר"ת אבוי. ואז נתקיים בו "נמשלו כבהמות נדמו". בהמה גימ' בן, בחינת מלכות כנודע, שם ב"ן.

נפש: וינפש, וי אבדה נפש צעקת אבוי אב-וי. והוא בשעת עבירה רח"ל.

רוח: רוח נכאה שבמקום לקרוא לאביו, אב, קורא אבוי על עצמו.

נשמה: בשב"ק נשמה יתירה, ובצאת שב"ק כמ"ש בביצה, וינפש, וי אבדה נפש, כשנסתלק מאדם תוספת ההארה.

חיה: אב בחכמה, וצועק אבוי על אי השגתו בתורה.

יחידה: כשנעלם עצם הרצון, רצוננו לעשות רצונך, אבה, צועק אבוי, נעלם האבה. ■ [נכתב על ידי הרב שליט"א במיוחד לעילון זה] rav@bilvavi.net **להארות, הערות, והוספות:**

שאלה

- א.** מה הוא ההבדל המהותי בין מוסר לחסידות?
ב. והאם יש צורך בלימוד ספרי חסידות.
ג. מדוע הייתה התנגדות לחסידות?
ד. והאם עדיין יש מקום לאותה התנגדות?

תשובה

- א.** המוסר שורשו בקו שמאל, מוסר לשון לאסר, גבורה. שמאל דוחה. מוסר שורשו בדעת כמ"ש הגר"א בתחילת משלי. הדעת המבדלת, ודעת המכרעת (ובדקות שורשו בה' גבורות שבד-עת).
 החסידות שורשה בקו ימין, חסידות לשון חסד, ימין מקר-בת. שורשו בדעת (ה' חסדים שבדעת) בחינת דעת המחברת. ושיטת חב"ד וברסלב בדעת המתהפכת (ברסלב חכמה מאין תמצא, חכמה דרדל"א. חב"ד בינה, בין לבין, ספר של בינו-נים, בינה דרדל"א. ובכללות שאר החסידויות בהח' שבדעת, פנימיות המדות כל אחד לפי שורשו בפרטות). המוסר שורשו בעבודת תיקון הכללי, זיכוך. תיקון המדות של הנפש הבהמית. משורש תורת רמ"ק.
 החסידות שורשה בהגדלת האור. ועי"כ זיכוך הכללי. מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך. וזהו אור של נשמה המזככת הגוף. משורש תורת האריז"ל. ויתר על כן, אורות דתהו בכלים דתיקון. המוסר שורשו בהארת שית אלפי שנים, בבחינת ששה סדרי משנה. גאון גי' שישים כנגד הנ"ל, כמ"ש הגר"א.
 החסידות שורשה בהארת עוה"ב לתוך עוה"ז, מעין הטעין מן הקב"ה בעוה"ז מעין עוה"ב. ולכך שב"ק היא נקודת יסוד בחסידות, ששבת מעין עוה"ב.
 המוסר שורשו באור פנימי (ע"ס גנוזות במאצילם, אוזן שמאל בא"ק, חוטם שמאל, צד שמאלי שבפה, בי"ע).
 חסידות שורשה באור מקיף (אור א"ס, אוזן ימין שבא"ק, חוטם ימין. צד ימני שבפה, אצילות).
 המוסר מתנא לעילא, עבודה של עמל ויגיעה, ולכך דחה לפ-עמים הגר"א גילויים, כמ"ש הגר"ח בהקדמה לספרא דצניעותא. החסידות מלעילא לתתא, יסודה גילויים מלעילא, מתנה.
ב. כן, יש צורך בשלמות כל החלקים.
ג. כי זה אורות למעלה מגבול הכלים. בשורש זה הארת אור א"ס שמבטל הצמצום, כמו שהאריך הנפה"ח בשער ג'. ובהש-תלשלות אור שמבטל את גדרי הכלי, והתוצאה שגדולה אהבה המקלקלת את השורה ויוצרת טשטוש של הגבולות ופעמים אף של גדרי הדין, וע"ז היתה התנגדות רבתי - שהנכון לשעבד את האור לגבולות הכלי ולא להיפך.
ד. סוד השלמות הוא כללות הכל, אולם כל אחד בגבולותיו. יסוד המחלוקת - מפני שכל אחד נכנס בחלקו של רעהו. וכאשר איש על מקומו, אזי, יבוא בשלום. ■

שאלה

ידוע הכלל מהבעש"ט שאדם הרואה פגם בחברו צריך לראותו בעצמו. השאלה היא, מה גדרי הוראה זו הלכה למעשה?

תשובה

עבודת האדם להתבונן בנפשו פנימה ולהכיר שורשיה, וענפיה. ככל שהכרה זו בהירה אצל האדם כן הוא מכיר ברור מהם חלקי הטוב שבו ומה הם חלקי הרע שבו. כחלק מלימוד הכרת עצמו הוא דברי הבעש"ט שמה שרואה בחבירו נמצא בו, ובעומק הן הטוב והן הרע, כי יש מדרגת אספקלריא המאירה, כלומר זכה ושקופה. ויש אספקלריא שאינה מאירה, כדוגמת מראה דידן. שמראה את העומד מולה. וכן כל אדם הנמצא במדרגה זו חבירו הוא אספקלריא שאינה מאירה כלפיו. והאדם רואה את עצמו ע"י חבירו. זאת מלבד שמן השמים סיבבו בהשגחה פרטית שיראה עכשיו דייקא מראה זה, ומתוך כך יכיר את עצמו. ולשם כך נצרך תפיסת עומק נפשית שכל העולם אינו אלא אספקלריא שאינה מאירה לאדם, ואזי כל העולם מראה לו את מהות נפשו הפרטית. והנה האדם המכיר את חסרונותיו כי רבים הם א"א לו לעבוד על כולם השתא בבת אחת. אלא נצרך סדר לעבודה. ונמצא שיש שלב של הכרת החסרונות ויש שלב של עבודה בפועל. וכן הוא כאשר רואה חסרון זולתו שמגלה על חסרונו שלו, שלב ראשון זה להכיר כיצד חסרון זה מתראה בו. הכרה. שלב שני היא עבודה על אותו חסרון. אולם אין הכרח שדוקא עכשיו צריך לעבוד על ענין זה. ויתכן שמן השמים עוררה שיכיר יותר בברור חסרון זה בקרבו עתה. ופעמים באו לעוררו אף שיעבוד עליו עכשיו, אולם צריך התבוננות בכל מקרה, אם עבודה זו שייכת עתה לסדר עבודתו.
 דאם יעבוד על כל מה שרואה חסרון בזולתו אין סדר לעבודתו, כי בכל יום האדם רואה פעמים רבות חסרונות רבים ושונים מאוד.
 אולם יתר על כן אף בחלק הראשון של הכרת עצמו. מכיוון שע"ד כלל האדם רואה הרבה מאוד דברים בכל יום א"א לו לאדם ללמוד את כולם וע"י להכיר את עצמו. משל הדבר לאדם הרוצה ללמוד ביום אחד את כל השערי תשובה, חובות הלבבות, ומס"י. שעל האדם ללמוד קמעא קמעא, קובץ על יד ירבה. ולכך ראוי שרק מאורע חשוב וגדול, או דבר שמסעיר את לבבו, יתבונן בו, ע"ד כלל. וכל אדם יעשה בדעת לפי כוחותיו כמה להתבונן, כמו שאדם שוקל לפי כוחותיו כמה זמן ראוי לו ללמוד בכל יום. ■